

EZF RP 2007-2014 novērtēšana

Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts

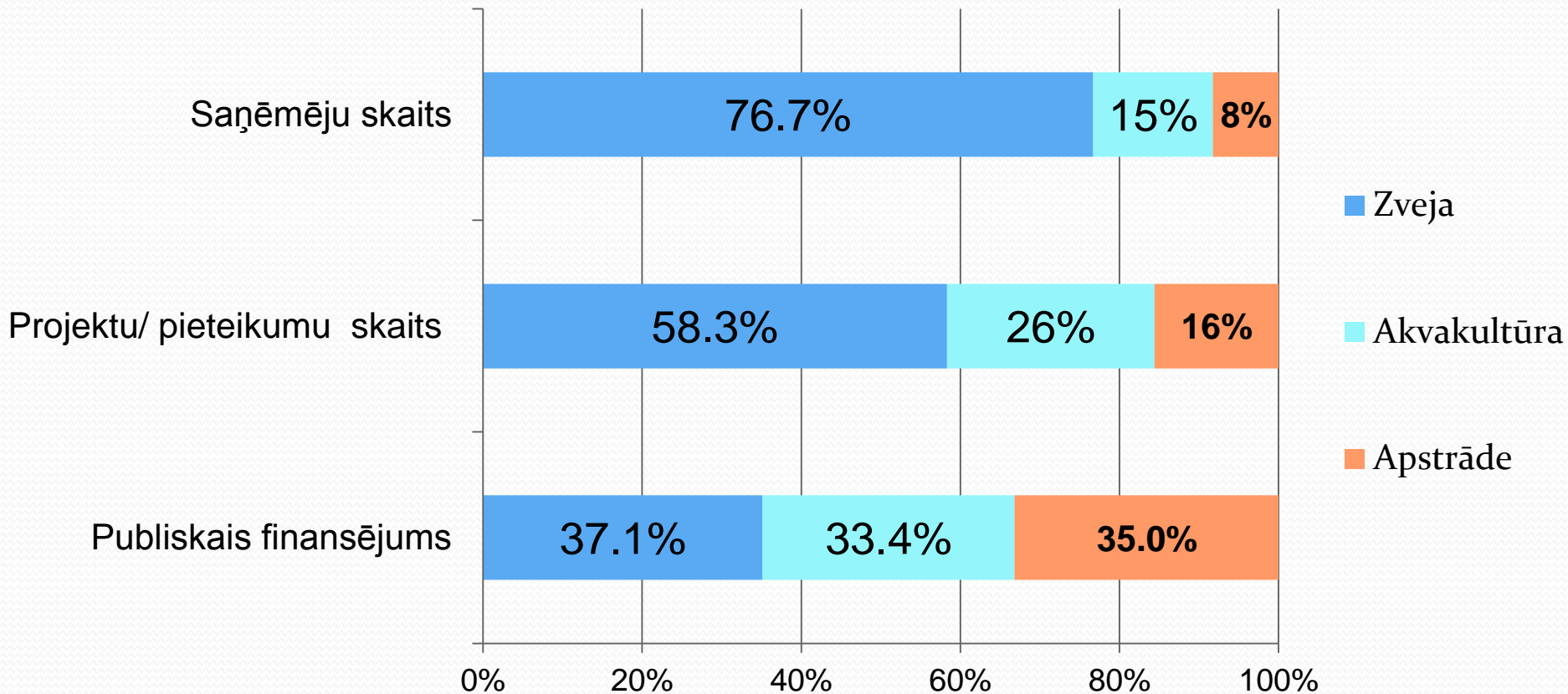
Lauku attīstības novērtēšanas nodaļa

M.Sc.ing. E. Benga, Dr.oec. I. Gulbe,
Mg.oec. I.Biukšāne, Mg.oec. A. Smiltāne

28.11.2014.

saņēmēju, projektu un publiskā finansējuma īpatsvars pa nozarēm

Vislielākais finansējums uz vienu **uzņēmēju** ir apstrādē 0,79 milj. EUR, zvejniecībā 0,26 milj.. un akvakultūrā 0,32 milj. EUR.

LANN pētījumi 2014.gadā

- Ražošanas tehnoloģiju pieejamība zivsaimniecības nozares attīstībai Latvijā
- Akvakultūras projektu dzīvotspējas analīze
- Zvejniecības attīstība Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes joslā (piekrastes zveja)

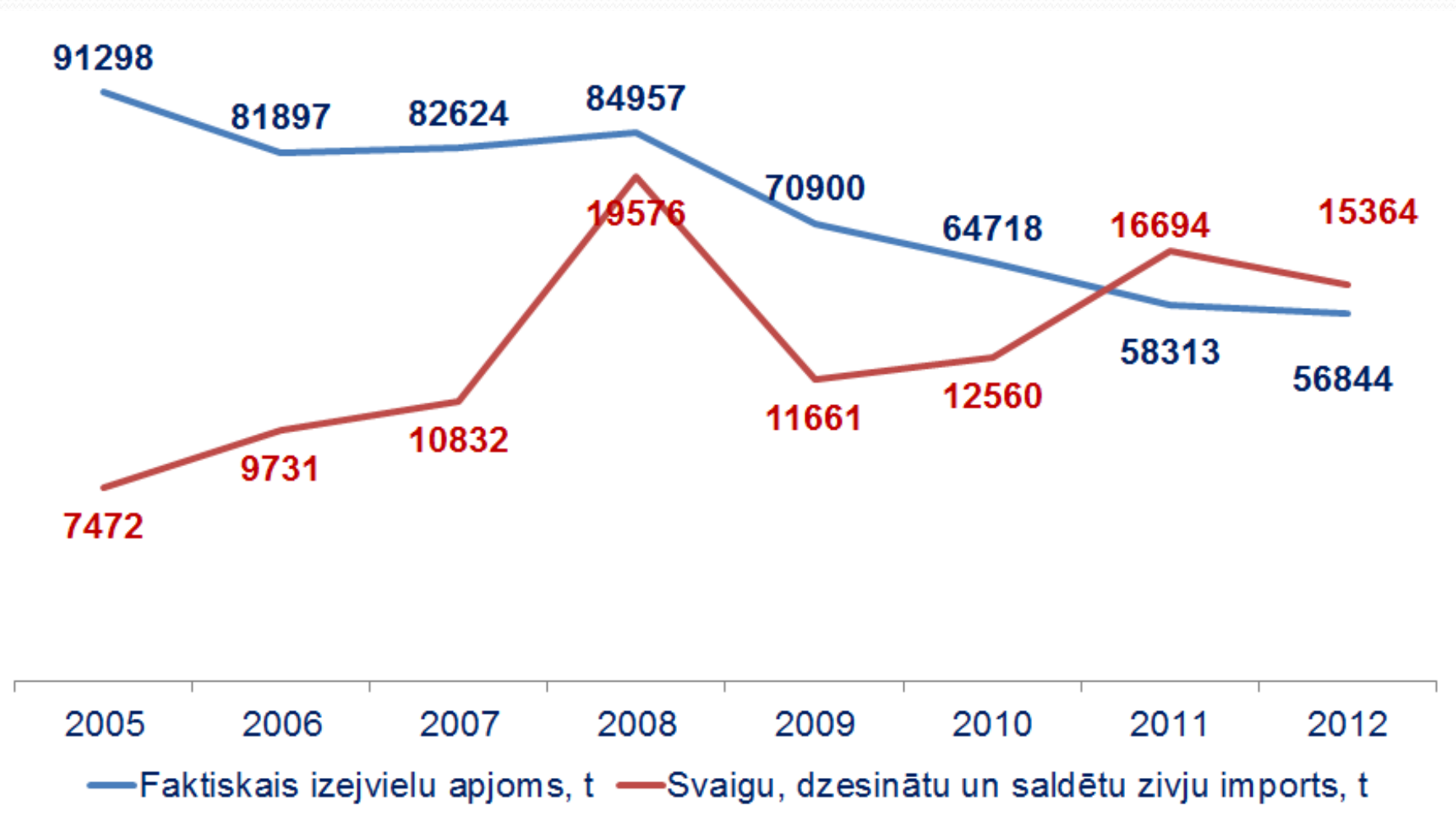

Ražošanas tehnoloģiju pieejamība zivsaimniecības nozares attīstībai Latvijā

- zivju apstrādes sektora Latvijā ieguldītās investīcijas, un to atdeve.
- zivju izejvielu aprīte Latvijā, tās apstrādes veidi un iespējas, kā arī apstrādei izmantojamās ražošanas tehnoloģijas.
- ražošanas tehnoloģiju pieejamība un jaudu noslogojums zivju apstrādes sektorā.
- galvenie secinājumi un ieteikumi zivju apstrādes sektora turpmākai attīstībai.

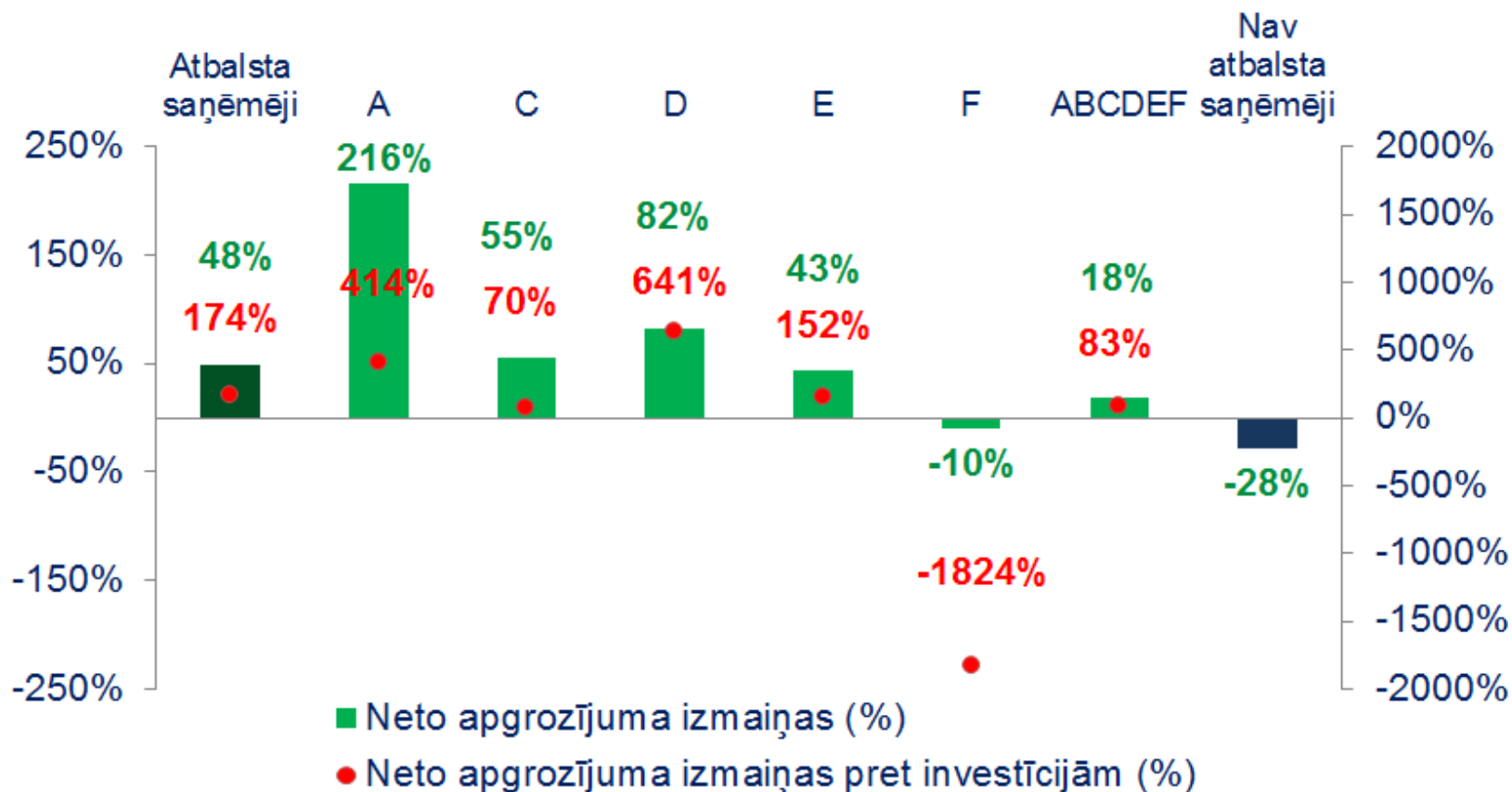
Zivju apstrādes sektora faktiskais izejvielu apjoms un svaigu, dzesinātu un saldētu zivju importa apjoms (t)

Avots: LVAEI aprēķini pēc CSP, LZIKIS un ZGGR datiem

Kopējā finansējuma ietekme uz zivju apstrādes uzņēmumu neto apgrozījumu no 2006. – 2012. gadam

(%)

A - atvēsinātas un saldētas zivis

B - sālītas zivis

C - kūpinātas zivis

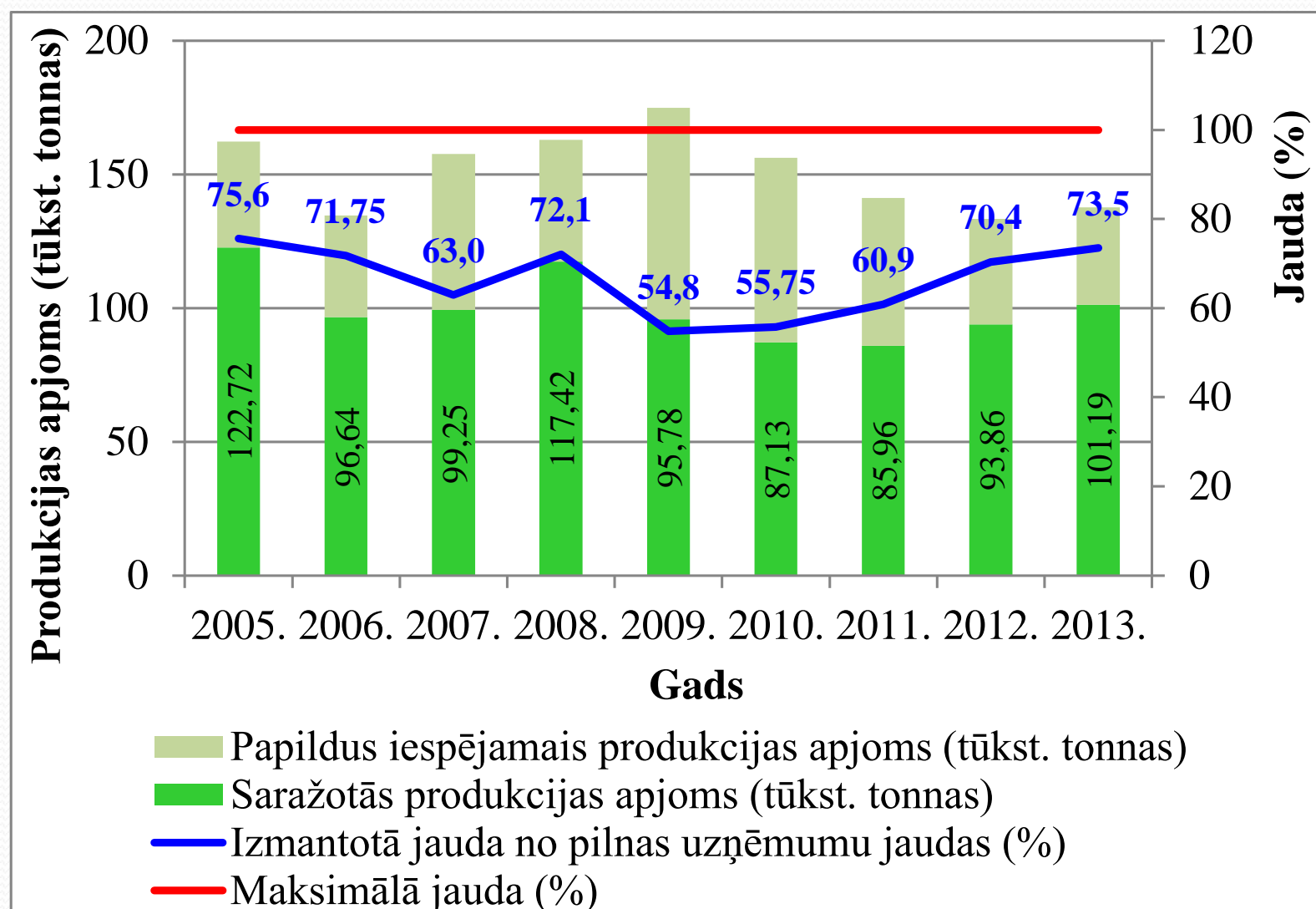
D - nesterilizēti konservi un kulinārijas izstrādājumi

E - sterilizēti konservi

F - citi produkcijas veidi, pārpackotāji

Zivju apstrādes uzņēmumu saražotās produkcijas apjoms un tehnoloģisko iekārtu jaudu noslogojums no 2005. – 2013. gadam (tūkst. tonnas, %)

Latvijā neizmantošie zivju apstrādes veidi

	Izmantošanas veids					
	Konservēts	Kūpināts	Kaltēts vai vītīnāts	Sālīts	Subprodukti	Cits
Svaigas vai atvēsinātas zivis						
Tunzivis				***	***	***
Sardīnes, sardinellas, brētliņas, makreles, stavridas			***			
Mencas			***			
Pikšas			***	***		
Merlūzas un heki		***	***	***		
Putasu	***		***	***		
Merlangi, pollaki, jūras lidakas	***	***	***	***		
Saldētas zivis						
Tunzivis				***	***	
Silķes, sardīnes, sardinellas, brētliņas, šprotes, makreles, stavridas					***	
Pikša				***		
Saidas				***		
Merlūzas, heki		***		***		
Putasu	***			***		
Svaiga, atdzesēta vai saldēta zivju fileja						
Tilapija			***	***		***
Lašu dzimtas zivis			***		***	
Plektveidīgās zivis			***	***	***	***
Pikšas				***		
Merlūzas, heks		***		***		
Merlangis, jūras lidaka	***			***		
Silķes			***			
Tunzivis				***	***	

Galvenie secinājumi apstrādei

- Salīdzinot 2013. un 2004.gadu, būtiski nav mainījusies saražotās produkcijas struktūra – joprojām lielākā daļa (68%), no kopējā ražošanas apjoma tiek saražoti zivju konservi, otra lielākā produkcijas grupa – atvēsinātas, saldētas zivis, zivju filejas – 26% 2013.gadā. Sagatavoto un konservētos zivju produkcijas **eksports tiek koncentrēts uz Krievijas tirgiem** (2012. gadā - 50%).
- Zivju apstrādes uzņēmumi pamatā izmanto Latvijā saražotās zivis, un **importēto zivju īpatsvars veidoja 8 % (2005.g.) līdz 22% (2013. g.)** no izejvielu apjoma. Izejvielu samazināšanās rezultātā zivju apstrādes uzņēmumi ražošanas nodrošināšanai un pieprasījuma apmierināšanai papildus veic saldētu, svaigu un dzesinātu zivju importu, kas no 2005. – 2013. gadam dubultojās.
- Latvijas akvakultūras uzņēmumos saražotās zivis cenu un apjoma ziņā nav konkurētspējīgas ar nozveidotām un importētām zivīm, kas ir sadarbību kavējošs faktors starp akvakultūras un zivju apstrādes uzņēmumiem.
- Latvijā tiek izmantoti visi zivju apstrādes veidi. Būtisku atšķirību izmantoto tehnoloģiju ziņā starp Latvijas zivju apstrādes uzņēmumiem un citu valstu zivju apstrādes uzņēmumiem nav.
- Investīciju atdeves rādītāji liecina, ka zivju apstrādes sektora attīstību būtiski ietekmē investīciju pieejamība un to izlietojums.

Galvenie ieteikumi apstrādei

- Turpmāk investīcijas būtu ieteicams virzīt uz:
 - jaunu noieta tirgu apgūšanu;
 - jaunu inovatīvu produktu ražošanu (tehnologu un pārstrādātāju sadarbība);
 - šobrīd pieejamo zivju veidu apstrādes dažādošanu.
 - zivju apstrādes uzņēmumiem, kuri kā izejvielu izmanto akvakultūras zivis;
- Ņemot vērā nozvejas apjomu samazināšanos ne tikai Latvijā, bet arī visā pasaulē, kas būtiski var ietekmēt zivju apstrādes uzņēmumu ražošanas attīstību nākotnē, zivju apstrādes uzņēmumiem būtu svarīgi veidot ciešu sadarbību ar akvakultūras uzņēmumiem izejvielu jomā.
- zivju apstrādes uzņēmumiem, kuriem ir nepieciešamās zināšanas un tehnoloģijas, lai veiktu akvakultūras un citu zivju apstrādi vai tos apvienojošām organizācijām, būtu jāstrādā pie ārvalstu tirgus izpētes un tirgus prasībām atbilstošu zivju apstrādes produktu recepšu izstrādes.

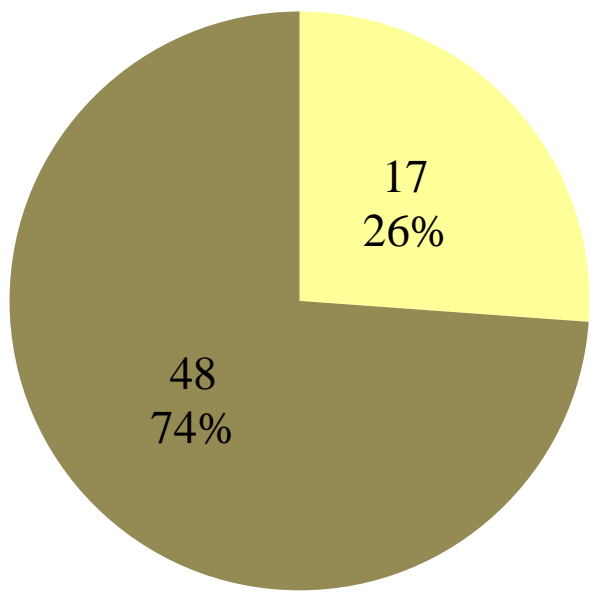
Akvakultūras projektu dzīvotspējas analīze

- Raksturoti atbalsta saņēmēji un to projektos ieguldītais kopējais finansējums no ZRP 2007-2014.
- Izanalizēts ieguldītais kopējais finansējums pēc tā apjomiem, mērķiem un rezultātiem 201. pasākumā „Investīcijas akvakultūras uzņēmumos”.
- Identificēti veiksmīgākie un neveiksmīgākie projekti, un veiktas pārbaudes projektu realizācijas vietās, novērtējot sasniegtos rezultātus un intervējot atbalsta saņēmējus.
- Sniegti skaidrojumi par akvakultūras atbalsta pasākumu ietekmējošajiem faktoriem, vadoties no LAD datiem un interviju rezultātiem.

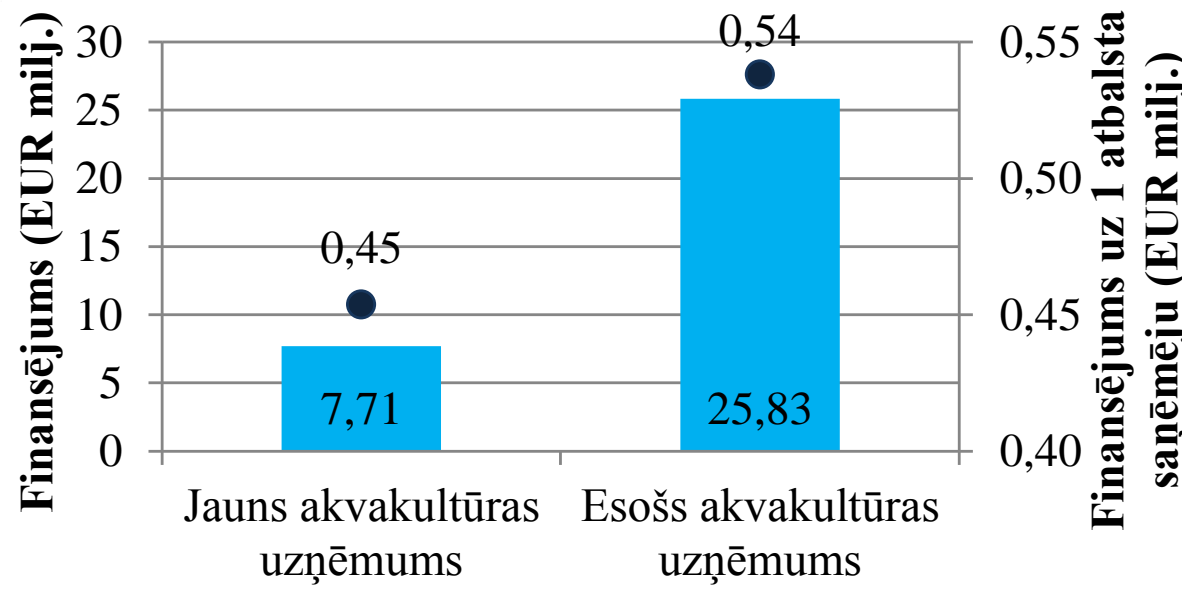

Atbalsta saņēmēju sadalījums un tiem novirzītais kopējais finansējums pēc atbalsta pretendenta statusa 201. pasākumā „Investīcijas akvakultūras uzņēmumos”

(skaits, %, EUR milj.)

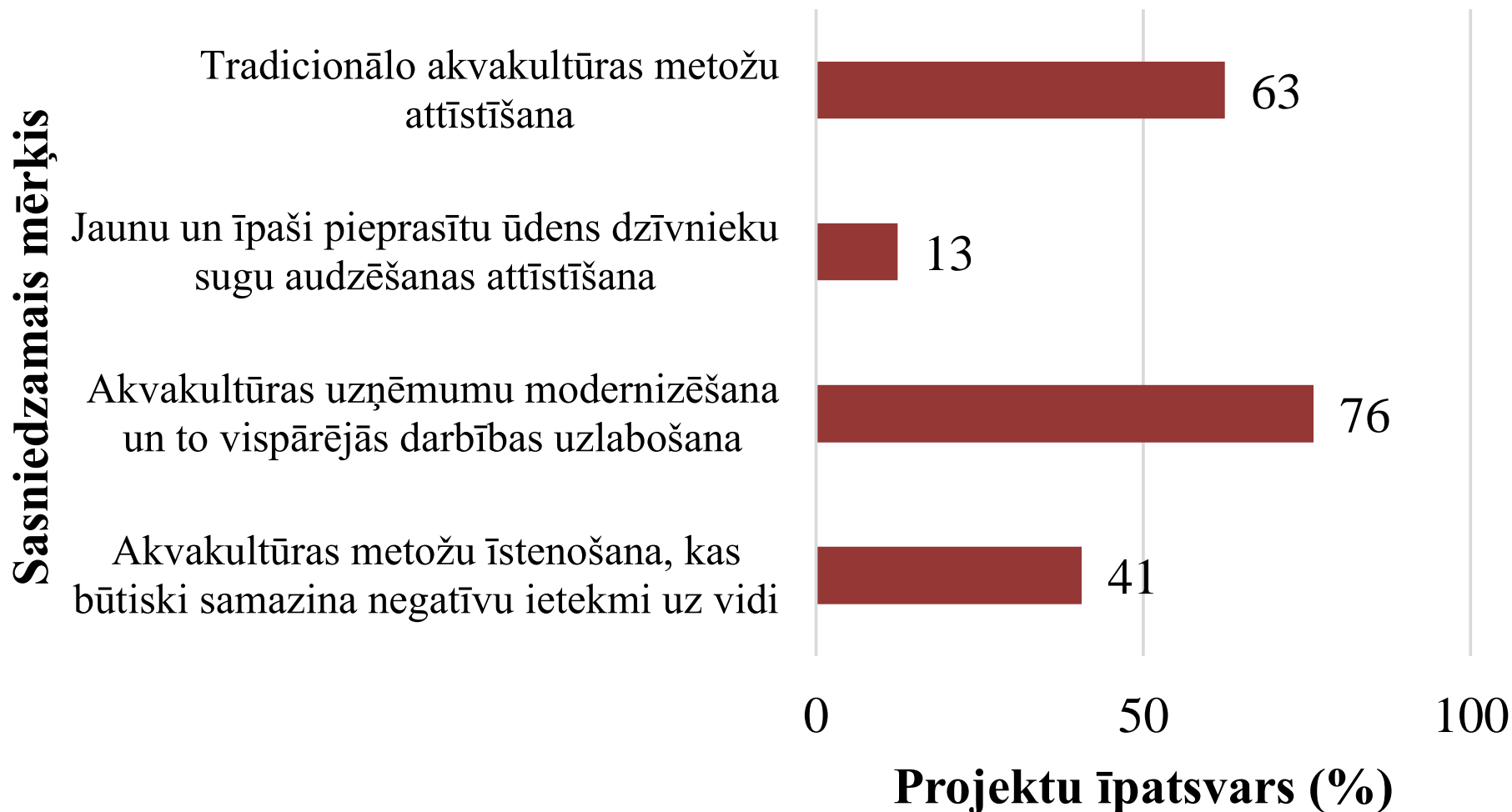
- Jauns akvakultūras uzņēmums
- Esošs akvakultūras uzņēmums

Atbalsta saņēmēju iedalījums

- Kopējais finansējums
- Finansējums uz 1 atbalsta saņēmēju

Atbalsta saņēmēju plānotie sasniedzamie mērķi 201. pasākuma „Investīcijas akvakultūras uzņēmumos” īstenoto projektu ietvaros (%)

Izvēlēto atbalsta saņēmēju atlase

201. pasākuma “Investīcijas akvakultūras uzņēmumos” veiksmīgāko un neveiksmīgāko projektu noteikšanas kritēriji:

- iegūtais akvakultūras produkcijas apjoms;
- iegūtā un plānotā akvakultūras produkcijas apjoma starpība;
- attiecināmās izmaksas uz 1 iegūto akvakultūras produkcijas apjomu;
- iegūtās akvakultūras produkcijas nozīmība (zivju cenas, noieta, apstrādes iespējas);
- projektu nozīmība pēc hidrotehniskās būves veida.

Kritēriji tika aprēķināti un ranžēti divām dažādām atbalsta saņēmēju grupām:

- ✓ jauniem akvakultūras uzņēmumiem
- ✓ esošiem akvakultūras uzņēmumiem,

Galvenie secinājumi par akvakultūras projektiem

- atbalsta pretendentiem ir liels īpatsvars slikto projektu, kam par iemeslu ir zināšanu un pieredzes trūkums akvakultūras jomā. To pierāda zemā projektu kvalitāte un nespēja ieviest projektus.
- Kvantitatīvā analīze rāda, ka kopumā labāki rezultāti (apgrozījuma pieaugums, labākas investīciju atmaksāšanās iespējas u.tml.) ir esošiem akvakultūras uzņēmumiem salīdzinājumā ar jauniem, kā arī investīcijām recirkulācijas sistēmās salīdzinājumā ar dīkssaimniecībām.
- Praktiski visos apmeklētajos uzņēmumos tika norādīts uz *katastrofālu* zivkopības speciālistu trūkumu.
- Viens no projektu realizāciju ietekmējošiem faktoriem ir finansējuma trūkums projektu realizācijai un pēc projekta realizācijas apgrozāmo līdzekļu nodrošināšanai, jo bankas atsakās dot kredītus akvakultūrai.
- Latvijas tirgū ir niša vietējai akvakultūras produkcijai, tai pašā laikā ir jādomā par apstrādi, jo dzīvas zivis lielos apjomos neviens negrib iegādāties. Ja uzņēmumi zivis vēlas audzēt lielos apjomos, jāapzin noieta tirgi.

Galvenie ieteikumi par akvakultūras projektiem

- ZM sadarbojoties ar citām atbilstošajām institūcijām ir jāveicina **zināšanu un prakses iegūvi zivsaimniecības speciālistiem**
- iesniegto projektu **izvērtēšanai piesaistīt speciālistus** ar zināšanām un /vai pieredzi akvakultūrā (dīķsaimniecības, recirkulācija), kuri var izvērtēt tehnoloģiskos projektus, tai skaitā aprēķinus, paredzot atbildību ekspertam
- Nepieciešamas pieejamas **valsts garantijas** projektu realizācijai nepieciešamā kredīta saņemšanai.
- **Projektu iesniedzējiem prasīt:**
 - Konkrēti noformulēt atbalstāmo projektu mērķus
 - noteikt konkrētas zivju sugas, kuru audzēšanai paredzēts sniegt atbalstu
 - konkretizēt atbalstāmos akvakultūras zivju audzēšanas veidus
 - precīzi formulēt gaidāmos rezultātus
- **Vērtējot projektus** ņemt vērā:
 - hidrotehnisko būvju (meniķu, aizvaru u.c.) renovāciju, ja tas dod ekonomiski pamatotu un izdevīgu rezultātu
 - kā vienu no galvenajiem rādītājiem, vajadzētu izvirzīt uzņēmuma rentabilitāti
 - investīciju apjomu vērtēt saskaņā ar saražotās produkcijas apjomu
 - pie projektu iesniegumiem prasīt tehnoloģiskos projektus ar aprakstiem un aprēķiniem
 - pārdomāt iespēju finansējumu piešķirt tikai tiem projektiem, kur pieteikumā ir minēts speciālists ar zināšanām zivkopībā, tai skaitā praktisko pieredzi.

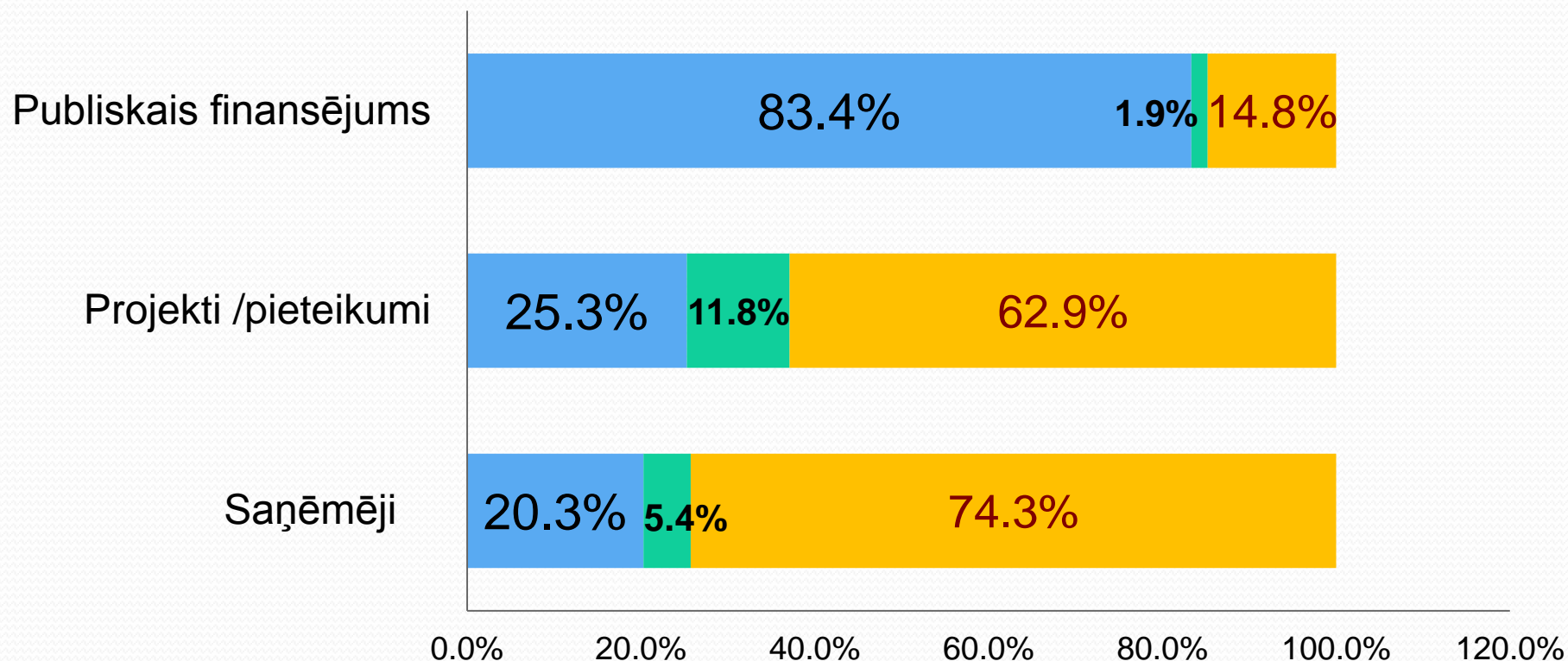

Zvejniecības attīstība Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes joslā (piekrastes zveja)

- Izzināti 103. pasākuma „Investīcijas zvejas kuģu ierīcēs un zvejas rīku selektivitāte” atbalsta saņēmēji un tiem piešķirtais finansējums ņemot vērā pasākumā izvirzītos mērķus. Piekrastes zvejnieku projekti un to ieguldījumi.
- Izzināti 101. pasākuma „Zvejas aktivitāšu pilnīga pārtraukšana” un 104. pasākuma „Sociāli ekonomiskie pasākumi” atbalsta saņēmējus un tiem piešķirtais finansējums, izvērtējot attiecīgā pagasta/novada sociālekonomisko situāciju un LEADER ietvaros realizētos projektus
- Noskaidroti piekrastes zvejniecības attīstībai nepieciešamie pasākumi, organizējot 3 fokusgrupas Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē.
- Sniegt secinājumus un ieteikumus zvejniecības Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē (piekrastes zvejas) turpmākai attīstībai.

Piešķirtais finansējums un atbalsta saņēmēji

- Zvejas aktivitāšu pilnīga pārtraukšana
- Investīcijas zvejas kuģu ierīcēs un zvejas rīku selektivitāte
- Sociāli ekonomiskie pasākumi

Fokusgrupās minētais

(bijušo un esošo piekrastes zvejnieku viedoklis)

- atbalstīt un veicināt jauno zvejnieku vēlmi palikt dzīvot piekrastē un nodarboties ar piekrastes zveju, celt zvejnieku profesijas prestižu, saglabāt piekrastes zveju kā vienu no nacionālajiem nodarbošanās veidiem.
- Jaunas laivas iegādāties nav iespējams, kaut gan, uzsākot kuģu griešanas pasākumu, valsts institūcijas solījušas, ka vietā varēs iegādāties jaunus
- Problēma ar roņiem (Engure-kormorāni), kuri saplēš un izēd tīklus, vai arī paši sapinas tajos un iet bojā
- pozitīvs pasākums - zivju mazuļu resursu atjaunošana, piem., taimiņu, kā rezultātā ir palielinājies zivju skaits. Tomēr tās nozvejojot nav iespējams roņu dēļ
- piekrastes zvejnieki nevar uzlabot savu laivu jaudu, iegādājoties jaudīgākus motorus, bet pašpatēriņa zvejniekiem to neviens nekontrolē. Minēts aizliegums palielināt laivu kravnesību vai arī pirkt jaudīgākus motorus, lai ar laivām varētu ātrāk pārvietoties. Piekrastes zvejā galvenais zvejas rīku – tīklu un murdu skaits.
- nav izprotami nozvejas kvotu sadales principi piekrastes zvejai un negatīvie nosacījumi attiecībā uz piekrastes joslas zvejniekiem salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm.

Galvenie secinājumi un ieteikumi piekrastei

- Publiskais finansējums lielākoties novirzīts aiz piekrastes zvejniekiem
- Piekrastes zvejnieku intereses neviens neaizstāv (nav spēcīgas organizācijas, kas to veiktu, piekrastes zvejnieki netiek uzklausīti) – nav spēcīga lobija
- Roņi un kormorāni tiek uzskatīti par problēmu, kas jārisina steidzami
- Nepieciešams atbalsts zvejas rīkiem
- Normatīvu aktu (vai to skaidrošanas/interpretācijas) neizprotamība
- Piekrastes zvejniekiem jāspēj vienoties par savu lobiju, kas pārstāvētu viņu interese (tam jābūt neatkarīgam cilvēkam, kurš atbilstoši tiek atalgots)
- Valsts institūcijām (pēc iespējas ātrākā laikā) jānodrošina anonīma roņu uzskaitē, kā rezultātā noteiktu vai roni var izņemt no Sarkanās grāmatas
- jāpārskata iespējas atbalstīt piekrastes zvejniekus uzņēmējdarbības attīstībai

Galvenie secinājumi un ieteikumi

Sarunājamies,

Uzklausām,

Vienojamies,

Risinām problēmas

Rūpējamies, lai visi būtu pārtikuši

Paldies par uzmanību

e-pasti:

elita.benga@lvaei.lv

aiga.smiltane@lvaei.lv

inese.biuksane@lvaei.lv

Mājas lapa:

<http://www.lvaei.lv>